

2006-cı il iyulun 13-də BTC kəməri tam sistem kimi istifadəyə verildi

Heydər Əliyevin başlatdığı, İlham Əliyevin yekunlaşdırdığı möhtəşəm layihə

BTC-nin təməlinin qoyulduğu vaxtdan 21 il keçir

2002-ci il sentyabrın 18-də bütün dünyanın nəzərləri Bakıya dikilmişdi. Həmin gün paytaxtdan 55 kilometr cənubda yerləşən Səngəçal terminalında Bakı-Tbilisi-Ceyhan (BTC) əsas ixrac neft kəmərinin təməlqoyma mərasimi keçirildi.

Azərbaycanın, Gürcüstanın və Türkiyənin dövlət başçıları, ABŞ-nin energetika naziri, layihənin tərəfdaşları olan tanınmış xarici şirkətlərin səlahiyyətli nümayəndələri, neçə-neçə ölkənin jurnalistləri orada idilər. BTC reallığa çevrilirdi. Artıq işə başlanmışdı.

1990-cı illərin ikinci yarısında "Əsrin müqaviləsi" çərçivəsində neft hasilatı artdıqca mövcud olan kəmərlərdən əlavə daha böyük bir ixrac marşrutuna ehtiyac yaranmışdı. Belə bir şəraitdə müəllifi Ümummilli Lider Heydər Əliyev olan BTC kəmərinin çəkilişi ideyası irəli sürüldü. 1998-ci ildə Ankarada kəmərin inşaa edilməsi haqqında bəyannamə, 1999-cu ildə isə İstanbulda ATƏT-in zirvə görüşü zamanı xəttin çəkilişi ilə bağlı saziş imzalandı. Sazişi Azərbaycanın, Gürcüstanın, Türkiyənin, Qazaxıstanın və Amerika Birləşmiş Ştatlarının oxvətli prezidentləri imzaları ilə təsdiqlədilər.

Bundan əvvəl "Əsrin müqaviləsi"ni xülya adlandıranlar, müxtəlif bəhanələrlə və güclü söylərlə onun baş tutmasına mane olmaq istəyənlər yenidən baş qaldırmışdılar. Bu dəfə hədəfdə BTC idi. Hətta kəmərin təməli qoyulandan sonra mühüm bir mərhələdə - maliyyələşmə məsələləri həll edilərkən BTC-nin bədxahları yenidən baş qaldırdılar. Yəni onlar rahatlıq tapa bilmir, hər vasitə ilə layihəyə əngəl törətmək istəyirdilər. Bir sıra qeyri-hökumət təşkilatları tikintiyə mane olmaq üçün növbəti səbəblər uydururdular. Bu dəfə kəmərin Gürcüstanın "Borjomi" mineral su mənbəyinə ekoloji cəhətdən guya zərbə vuracağı fikrini ortaya atdılar. Bu da layihənin Ətraf Mühitə və Sosial Sahəyə Təsirin Qiymətləndirilməsi sənədlərinin imzalanmasını gecikdirirdi. Hətta müxtəlif qruplar kəmərin tikintisini maliyyələşdirəcək beynəlxalq qurumların ofisləri qarşısına toplaşaraq onun çəkilişinə etiraz edirdilər.

Ulu Öndər layihənin həyata keçirilməsinin bütün mərhələlərində, o cümlədən təməlqoyma mərasimində də "BTC olacaq, olacaq, olacaqdır!" deyirdi. Ümummilli Liderin 2003-cü ilin fevral ayında Vaşinqtonda keçirilən "Şərq-Qərb enerji dəhlizi real-

lıqdır" konfransında şəxsən iştirak etməyi qərara alması da bu baxımdan təsadüfi deyildi. Konfransın keçirildiyi günlərdə Heydər Əliyev görkəmli siyasətçilərlə, beynəlxalq maliyyə qurumlarının rəhbərləri ilə çoxsaylı görüşlər keçirərək özünün dünyadakı hörmət və nüfuzu sayəsində BTC-ni bu çətinlikdən də çıxardı.

Ulu Öndərin dediyi kimi, BTC qalib gəldi! 2004-cü il fevralın 3-də Bakıda, "Gülüstan" sarayında Prezident İlham Əliyevin iştirakı ilə BTC layihəsinin maliyyələşdirilməsi ilə əlaqədar son sənədlər imzalandı. Azərbaycan, Gürcüstan və Türkiyə hökumətlərinin, BTC kreditör qrupunun nümayəndələri tərəfindən imzalanan maliyyələşmə paketi 78 müxtəlif tərəfin 17 mindən çox imzası olan 208 maliyyə sənədini əhatə edirdi.

BTC-yə ilk neft 2005-ci ilin mayında Səngəçal terminalından vuruldu. Bununla kəmərin Azərbaycan hissəsi işə düşdü. Həmin ilin oktyabrında Gürcüstan hissəsi də istifadəyə verildi. BTC-nin Ceyhan terminalına çatdırdığı xam neftlə ilk tanker 2006-cı il iyunun 4-də yükləndi. O vaxt təqribən 600 min barel "Azəri-Çıraq-Günəşli" nefti "British Hawthorn" tankerinə vurularaq dünya bazarlarına göndərildi. 2006-cı il iyulun 13-də

kəmərin tam bir sistem kimi istimara başlaması Ceyhan şəhərində təntənə ilə qeyd olundu. Tədbirdə Azərbaycanın, Türkiyənin və Gürcüstanın dövlət başçıları, səhmdar şirkətlərin rəhbərləri, hörmətli qonaqlar iştirak etdilər.

Prezident İlham Əliyev BTC-nin istifadəyə verilməsinin mühüm əhəmiyyət daşıdığını qeyd edərək demişdir: "Bu kəmərin fəaliyyətə başlaması ilə Azərbaycanın qarşısında yeni üfüqlər açılır, yeni imkanlar açılır. Azərbaycan iqtisadi cəhətdən çox zəngin ölkəyə çevriləcəkdir. Ölkədə bütün sosial problemlər öz həllini tapacaqdır. Azərbaycan çox önəmli neft ixrac edən ölkəyə çevrilir. Əminəm ki, neftdən əldə olunan gəlirlərdən istifadə edilməklə Azərbaycanda bütün sosial məsələlər qısa müddət ərzində öz həllini tapacaq və Azərbaycan dünya iqtisadiyyatına daha inamla inteqrasiya edəcəkdir".

Həmin vaxtdan indiyədək Heydər Əliyev adına Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac neft kəməri ahəngdar və təhlükəsiz şəkildə fəaliyyət göstərir. Bu, əzəldən BTC-yə inam bəsləyənlərin düzgün strategiya seçdiyinin təsdiqi, bir zamanlar layihəyə əngəl törətməyə cəhd edənlərə isə tutarlı cavabdır.

BTC layihəsinin əməliyyatçısı olan bp şirkətinin məlumatına görə, istismara verildəndən 2023-cü ilin ikinci rübünün sonunadək bu boru kəməri vasitəsilə ümumilikdə təqribən 546 milyon tondan çox (4,1 milyard barel) xam neft nəql edilmiş və Ceyhanda 5402 tankerə yüklənərək dünya bazarlarına göndərilmişdir. BTC-nin ümumilikdə 4 milyard barel neft ixracına nail olması əlamətdar bir uğur kimi bu il yanvarın 18-də qeyd edilmişdir. Cari ilin 6 ayı ərzində BTC ilə ixrac olunmuş təqribən 15 milyon ton (təxminən 114 milyon barel) xam neft və kondensat Ceyhan terminalında 158 tankerə yüklənmiş və yola salınmışdır.

Hazırda BTC əsasən Azərbaycandan "Azəri-Çıraq-Günəşli" nefti və "Şahdəniz" kondensatı daşıyır. Bundan əlavə, BTC Xəzərin digər regional xam neft və kondensat həcmələrini (Qazaxıstan və Türkmənistan) da nəql edir.

Əvvəlcə gündə 1 milyon barel neft ötürmək gücündə layihələndirilən kəmərin nəql etmə qabiliyyəti sonralar 20 faiz artırılmışdır. İndi BTC hər gün 1,2 milyon barel neft ötürmək gücünə malikdir.

Başlıca nailiyyətlərdən biri də kəmərin təhlükəsizliyidir. Boruları etibarlı şəkildə örtüklənmiş və bütün marşrutu boyu torpaq altında basdırılmış bu kəmərin, necə deyirlər, səssiz-səmsirsiz, ətraf mühitə ziyan vurmada və insanlara narahatlıq gətirmədən işləyir. Bir sözlə, BTC bütün sınaqlardan şəərəflə çıxır. Məlum olduğu kimi, Türkiyədə kəmərin bir hissəsinin keçdiyi bölgələrdə bu ilin fevral ayında zəlzələ baş vermişdi. Lakin istər nefti nəql edən borular, istərsə də yerüstü qurğular heç bir mənfi təsirə məruz qalmamışdı. Bu da BTC-nin necə keyfiyyətlə inşa olunduğunun, möhkəmliyinin daha bir təsdiqi!

BTC möhtəşəm, uğurlu, əgər belə ifadə etmək mümkünsə, xeyirxah bir kəmərdir. O təkcə ölkəmizə deyil, bütün regiona xeyir-bərəkət bəxş edir. Həm birbaşa gəlirləri, həm də kəmərböyü ərazilərdəki sosial layihələri ilə.

21 il əvvəl təməlqoyma mərasimində Ulu Öndər Heydər Əliyev demişdir: "Gördüyümüz işlər Azərbaycanın gələcəyi üçündür". Bunun bir təsdiqi də BTC-nin uğurlu istismarı və ondan sonra həyata vəsiqə alan neçə-neçə global layihərimizdir.

Flora SADIQLI,
"Azərbaycan"